

ט"ז תמוז תשע"ז
סדר "והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם"

סכום דברי הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים

א. מסירת התורה ופירושה

- 1) הקב"ה נתן תורה שבכתב ופירושה שזה תורה שבעל פה.
- 2) משה, אהרון, בניו והזקנים היו שומעים ממה וחוזרים ומלמדים את זה לעם כל אחד פעם אחת, ואז היו כל אחד שומע 4 פעמים כולל העם.
- 3) העם יפוצו ללמד את התורה קצתם את קצתם וכותבים את המקרא במגילות, ויפוצו ראשי העם ללמד את העם את המקרא עד שידעו היטב את קריאתו, וגם היו מלמדים את הפירוש.
- 4) 613 מצוות נאמר הפסוק בכתב ופירושה בעל פה משל, בסוכות תשבו שבעת ימים בכתב, ובעל פה נאמר שהזכרים חייבים ולא הנקבות, אין החולים חייבים, הולכי דרכים פטורים, תנאי הסכך, שיעור הסוכה וכו'.
- 5) משה לפני מותו בירר כל הספיקות שהיו לישראל בענין התורה, ופירש מה שלא ברור מהתורה.
- 6) כתב לפני מותו 13 ספרי תורה שלמים, אחד לכל שבט ואחד לשבט לוי.
- 7) מה שקבל יהושע לא נפל מחלוקת, אבל מהוציאו מ13 מדות שהתורה נדרשת מהם מהדינים המחודשים יש מהם שנפלה בהם מחלוקת ויש מהם שלא נפלה בהם מחלוקת, כי במדות ההקשיות יקרה שיפול ויכוח ומחלוקת, ובהן אמרה תורה שיש ללכת בהם אחר הרוב, כמו שכתוב אחרי רבים להטות.
- 8) אין הנבואה מועיל בפירוש התורה ומה שמוציאים מ13 מדות שהתורה נדרשת בהם, אלא הנביאים חייבים להשתמש בסברא ולא בגילוי אלוקי.

ב. נבואה

1) טועני הנבואה מתחלקים ל2 חלקים מי שמתנבא בעבודה זרה ומי שמתנבא בשם.

2) מי שמתנבא בעבודה זרה הוא שאומר שאיזה כוכב או צלם התגלה לו שיעבדהו או שה' אמר לו שיעבוד איזה כוכב או צלם, האיש הזה מיתתו בחנק אפילו שיעשה מופתים.

3) מי שמתנבא בשם מתחלק ל2,

א' שאומר בשם ה' להוסיף או לגרוע מהתורה שבכתב או הפירוש המקובל ממה, מיתתו בחנק אף שעשה מופתים, שמה שהיה גדול הנביאים כבר אמר בשם ה' שלא יוכל אף נביא לא להוסיף ולא לגרוע ולא בשמים היא.

ב' מי שמנתבא בשם ה' לשמור את התורה שבכתב או שבעל פה מבלי להוסיף או לגרוע דבר וייעד עונש או שכר למי שמבטל או מקיים, וכן מי שמתנבא לעשות דברים שאינם קשורים למצוות כגון להלחם בעיר אז חייבים לשמוע דבריו אם נתאמת שהוא נביא.

4) תנאים לאימות הנביא:

א' איש חכם, ירא שמים, פרוש, יש לו מעלת השכל, וטוב המדות כולם.

ב' שייעד יעודים או הודעות ויתקיימו, ואם לא יתקיים אפילו דבר קטן נדע שהוא שקר, וצריכים לוודא שיתקיים כל מה שאמר בשם ה', וזה ההבדל בין נביא לקוסם או הוברי שמים שתמיד יש דבר שלא מתקיים בדיוק לכן צריך בדיקה יפה

ג' אם ינבא הנביא נבואה לרעה ולא תתקיים לא נחליט שהוא נביא שקר כי ה' נחם על הרעה, ורק נבואה לטובה אם לא תתקיים אז נדע שהוא נביא שקר.

5) לא היה דבר שלא שואלים לנביא, כי ה' שם נביאים בישראל במקום הוברי שמים וקוסמים, ולכן היו שואלים להם את הכל.

6) מה שה' ייעד טובה ליעקב אבינו והיה ירא שה' יחזור בו, הוא דווקא אם הוא דבר בין ה' לנביא, אבל דברים שהנביא אומר שהם טובה לבני אדם אחרים אין ה' חוזר מהם.

7) נביא יכול לבטל מצוה או לחייב לעשות עבירה כשהיא לצורך שעה כגון אליהו בהר הכרמל שביטל איסור להקריב קרבנות בכמות, בכל אם יאמר הנביא עבור על דברי תורה שמע לו חוץ מעבודה זרה.

8) מי שלא ישמע אל הנביא אף בדברים שאמר לבטל דברי תורה חייב מיתה בידי שמים.

9) נביא שישנה דין אחד מהתורה הרי הוא נביא שקר וחייב חנק.

ג. מסורת תורה שבעל פה ואיך מסודרת המשנה

1) יהושע מסר כל מה שקבל וכל מה שהוציא מי"ג מדות שהתורה נדרשת ומה שנפסק על פי רוב לזקנים, ואחר כך נמסר לנביאים, ואחר כך לאנשי כנסת הגדולה, ובכל הדורות היו מוציאים דינים חדשים ביג מדות.

2) אנשי כנסת הגדולה תקנו תקנות וגזרות, והם חגי, זכריה, מלאכי, דניאל, חנניה, מישאל, עזריה, עזרה, נחמיה, מרדכי, זרובבל, ואחרון מהם היה שמעון הצדיק.

3) רבינו הקדוש, היו בו מדות משובחות וסגולות שהיה ראוי להקרא רבינו הקדוש, והיה בתכלית החכמה והמעלה, חסיד, עניו, וממעט בתענוגים, וקבץ השמועות ומאמרים ומחלוקות ממשה עד ימיו והוא עצמו קבל את התורה במסורת מקודמיו.

4) כשקבץ כל השמועות חבר את המשנה שכולל, פירושים מקובלים ממשה, ומה שהוציאו מיג מדות, וקבע גם דברי היחידים אף שרבים חולקים על אותה שמועה.

5) פירושים המקובלים ממשה אין בהם מחלוקת כלל, הפירושים שאפשר למצוא רמז או להוציאם ע"י י"ג מדות שהתורה נדרשת מהם לא נקראים הלכה למשה מסיני.

6) הפירושים שאין להם סמך בביאור הכתוב נקראים הלכה למשה מסיני, ורק לפעמים עושים מהם סימן בעלמא קרא אסמכתא בעלמא.

7) הרמב"ם מונה לדעתו רוב הלכות למשה מסיני.

8) הדינים החקוקים במשנה נחלקים ל5

א' פירושים המקובלים ממשה שיש להם מקור בכתוב.

ב' הלכה למשה מסיני.

ג' דינים חדשים שהוציאו בי"ג מדות שהתורה נדרשת מהם, ובהם יכול ליפול מחלוקת.

ד' תקנות לסיג לתורה דהיינו גזירות למנוע איסורים.

ה' תקנות לתיקון העולם או מנהגות.

9) משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכם רבתה מחלוקת בישראל, הכוונה שלא היו קרובים לדעות רבותיהם משום חוסר השימוש, ולכן לא חשבו כמותם כי ההיקף תלוי בעיקרים השכליים שדומים זה לזה, וכיון שלא שמשו אז ההנחות שלהם היו שונות ולכן הגיעו למסקנה אחרת, ולא משום שנפלה מחלוקת בשמועות כלל וכלל.

10) רבי כתב ב' השיטות אפילו שאין הלכה כמותו כדי שלא נאמר על איש שאומר הפך המקובל שאינו נאמן, אלא נדע שקבל מהשיטה האחרת ולכן אומר להפך, שאם לא היינו יודעים שיש מחלוקת לא היינו יודעים מנין קבל שיטה זו.

11) מה שהביא שיטת המעטים נגד הרוב הוא כדי ללמד שיכול להיות הלכה כדעת היחיד אם סברתו יותר טובה מהרוב, ולכן אין לבטלה לגמרי.

12) ומה שכתב לפעמים שרב אחד היה סובר דבר אחד וחזר בו מסברתו הוא כדי ללמד בקשת האמת אצל החכמים ההם, שכאשר ראו שהשני צודק יותר היו חוזרים בהם והיו מודים על האמת.

13) רבי סדר ששה סדרי משנה, זרעים, מועד, נשים, נזיקים, קדשים, טהרות, ויש סבה למה סדרם בסדר הזה עיי"ש.

14) גם סדר המסכתות בכל סדר וגם יש סבה למה סדר כל מסכת לפני המסכת השני.

15) לשון המשנה היה מבואר אצל רבי לחריפותו וטוב שכלו, אבל לא היה ברור לאלה שבאו אחריו ולכן חברו עוד ספרים לבאר דברי המשנה, ר' חייא חבר התוספתא לבאר דברי המשנה והוסיף דברים שהוציא מהמשנה, וכן עשה ר' הושעיא, רב חיבר הספרא והסיפרי, וכן עשו עוד חכמים וכולם תכלית כוונתם לבאר את המשנה.

16) ר' אשי קבץ כל המאמרים ומחלוקות עד ימיו, וחיבר התלמוד ויש 4 נקודות בכוונת החבור:

א' פירוש המשנה ומחלוקתה וטענות החולקים בה.

ב' פסיקת הלכה.

ג' דברים שהוציאו מדיני המשנה.

ד' דרשות, שכוללים מוסר ודברים אלוקיים עמוקים וכל מה שדברו הפילוסופים בכל הדורות.

17) עניני אגדה נכתבו ברמז כדי שיובנו רק על ידי מי שראוי לחכמה ההיא, ולפעמים מי שמפרש כפשטו יראה שזה רחוק מאוד מהשכל, ויש ב' סבות למה, א' כדי לעורר רעיוני התלמידים, ב' כדי לסוונר את מי שאינו ראוי לשמוע דברים עמוקים.

18) צריך להתפלל לה' שיעזור לו לגלות את הסודות הגנוזים בכתובים.

19) אין מגלים סודות לסכלים, משום שהם יגנו את האמת לפעמים, או לכל הפחות לא ייטבו בעניו דבריו.

20) אם יש אגדה שרחוקה מהשכל לא יטיל חסרון בחכמים, אלא להפך חסרון בו שאינו מבין עומק כוונתם.

21) יש מדרגות בשכל האנשים, כמו שיש מזגים יותר טובים מאחרים.

22) הרמב"ם מביא דוגמא מהאסטרונומיה איך מי שאינו מוכן לחכמה יכול לחשוב שזה שטויות ומי שיודע יותר יכול להבין.

23) מי שמלעיג על דברי חכמים נדון בצואה רותחת, מבאר הרמב"ם מי שמלעיג סימן שהוא סכל, ואין לך צואה גדולה ממי שהוא סכל.

ד. תכלית הבריאה

1) כל מה שנברא יש לו מטרה למה נברא.

2) כל מה שנברא מתחת גלגל הירח נברא לצורך האדם, ויש דברים שמבינים ויש דברים שלא מבינים למה, וכל שהאדם יותר חקרן וחכם יבין יותר דברים למה נבראו.

3) גם האדם יש לו תכלית למה נברא, והמסקנא היא שכמו שיש תכלית אחת לכל נברא, גם לאדם יש לו תכלית סופי אחת והוא ציור המושכלות ודיעת האמיתות כמו שהם, ובזה נהיה האדם אדם בפועל כי האדם קודם שישכיל הוא כבהמות.

4) והנכבד במושכלות הוא ציור אחדות ה' ומה שכרוך בזה מן האלוהיות, ששאר החכמות אינן אלא להתלמד בהן כדי להגיע אל החכמה האלהית.

5) ציור המושכלות מחייב להרחיק ההפרזה בהנאות הגשמיות, חורבן הנפש בתקון הגוף ותקון הנפש בחורבן הגוף.

וטעם הדבר כי מי שמבקש תאוות לא ידמו דבר חוץ ממאכל משהו ומשגל ולכן לא יראה בו הכח האלוקי.

6) ולכן תכלית עולמינו היא להיות חכם וטוב, דהיינו חכמה במושכלות ומזג בדברים הטבעיים שלא יקח אלא מה שצריך לגוף והטבת המדות כולן.

מי שאומר שהוא חכם ומבקש תאוות אינו חכם.

ומי מתנהג במדות טובות ותקון הגוף הנאה ואינו חכם חסר לו שלמות, אבל יותר טוב מן הראשון.

7) למה נבראו כל כך אנשים שלא מגיעים לתכלית של מושכלות, א' כדי לשמש את אלה שכן מגיעים, או באופן ישיר או באופן עקיף אחר כמה דורות וכו', ב' כדי להיות חברה לאלה, וכך חייבה מציאותו.

8) הוא מפרש בזה מה שכתוב אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה,

ה. אחרי חתימת התלמוד ומטרת הרמב"ם בפירוש המשנה

1) כל הפירושים אחרי חתימת התלמוד לא באים להוסיף או לגרוע רק לפרש התלמוד.

2) הלכות הרי"ף הם היותר נקיים מטעויות לא יגיעו עד עשר ההשגות שיש עליו.

3) פי' הר"י מיגש הוא נפלא ומעמיק.

4) מטרת חיבור פירוש המשניות הם 4 סבות:

א' ביאור המשנה על פי הגמ'.

ב' פסיקת ההלכה.

ג' שיהיה מבוא ללימוד הגמ'.

ד' שיהיה כמזכיר למי שלמד הסוגיות כדי לעשות חזרות.